

3

ZESPÓŁ
ZAMKOWO-
-PARKOWY

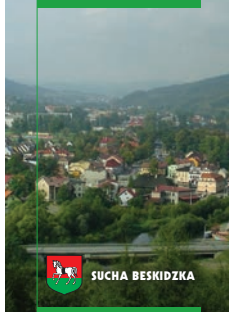
SUCHA BESKIDZKA

Mini
przewodniki
po Suchej
Beskidzkiej.

W serii
ukazały się:

1

SUCHA
BESKIDZKA
W PIGUŁCE

 SUCHA BESKIDZKA

2

ŚLADAMI
KOMOROWSKICH
PO SUCHEJ
BESKIDZKIEJ

 SUCHA BESKIDZKA

3

ZESPÓŁ
ZAMKOWO-
-PARKOWY

 SUCHA BESKIDZKA

4

ZESPÓŁ
KOŚCIELNO-
-KLASZTORNY

 SUCHA BESKIDZKA

5

ŚLADAMI
SŁAWNYCH
SUSZAN

 SUCHA BESKIDZKA

3

ZESPÓŁ
ZAMKOWO-
-PARKOWY

Widok na południowo-wschodnią część zamku ufundowaną przez Kaspra Castiglione-Suskiego w 2 poł. XVI w. Fot. BW

Zespół zamkowo-parkowy jest najcenniejszym skupiskiem zabudówek w Suchej Beskidzkiej. Serdecznie zapraszamy do odwiedzin tego miejsca, gdzie piękno architektury, zieleń parkowych alejek i wspomnienia z przeszłości tworzą niepowtarzalną całość.

Spacer po zamku i jego najbliższej okolicy rozpoczynamy na wspaniałym arkadowym dziedzińcu ❶. Jednak choć wzrok przyciągają tu zwłaszcza piękne krążanki, warto najpierw zwrócić uwagę na południowo-wschodnią część budowli, wysuniętą nieco przed arkady południowego skrzydła, opiętą szkarpami i zwieńczoną wieżą, z charakterystycznym kamiennym obudowaniem w dolnej części. Ten fragment założenia, wyraźnie odróżniającego się od reszty rezydencji, to pozostałość dworu obronnego, wzniesionego w 2. poł. XVI w. przez Kaspra Castiglione-Suskiego, krakowskiego złotnika pochodzenia włoskiego, ówczesnego właściciela Suchej.

Na początku XVII w. Sucha stała się własnością Komorowskich, znanego i bogatego rodu szlacheckiego, posiadającego rozległy majątek na Żywiecczyźnie. Wskutek rodzinnego podziału dóbr Sucha i jej okolice (tzw. „państwo suskie”) trafiły w ręce Piotra Komorowskiego, który dokonał zasadniczej rozbudowy dworu, przekształcając go w imponującą rezydencję w stylu renesansowym poprzez dobudowanie do wcześniejszej budowli dwupiętrowych skrzydeł: południowego i zachodniego oraz parterowego skrzydła północnego. Za sprawą powstałych wówczas arkadowych krążanków, przypominających rozwiązanie zastosowane m.in. przy renesansowej przebudowie krakowskiego zamku królewskiego, zamek suski często zwany jest „Małym Wawelem”. Całość założenia uzupełniał od strony wschodniej mur parawany wraz z reprezentacyjną bramą wjazdową. Mur i brama dzisiaj

Sala ekspozycyjna muzeum. Fot. MS

już nie istnieją, jednak pozostałe elementy założenia, które oglądamy stojąc na dziedzińcu, pozostały zasadniczo nie zmienione od czasów Komorowskiego.

Zamek stanowi dzisiaj centrum życia społeczno-kulturalnego miasta. W jego murach znalazły swoją siedzibę: Muzeum Miejskie Suchej Beskidzkiej wraz z Punktem Informacji Turystycznej działającym w ramach Małopolskiego Systemu Informacji Turystycznej (MSiT), Miejski Ośrodek Kultury-Zamek z Galerią Sztuki oraz Wyższa Szkoła Turystyki i Ekologii. Na dziedzińcu i w salach zamkowych odbywają się wystawy, koncerty i uroczystości miejskie, działa tu także hotel i stylowa restauracja.

Aby zwiedzić wnętrze zamku, kierujemy się z dziedzińca w lewo. Tu, na parterze skrzydła południowego, znajduje się wejście do Muzeum Miejskiego Suchej Beskidzkiej ❷. Muzeum powstało w 2007 r. jako samorządowa instytucja kultury Gminy Sucha Beskidzka. Zwiedzanie odbywa się z miejscowym przewodnikiem i obejmuje m.in. ekspozycję poświęconą sądownictwu w „państwie suskim” w XVIII w. oraz dawnym narzędziom tortur i kar (na parterze) oraz komnaty pierwszego piętra, gdzie prezentowana jest wystawa poświęcona historii Suchej i okolicy. Niestety wskutek dewastacji, jakim uległ zamek podczas II wojny światowej i w pierwszych latach powojennych, nie zachowały się niemal żadne oryginalne elementy wyposażenia wnętrz, warto jednak zwrócić uwagę na dwa XVIII-wieczne barokowe kominki w pomieszczeniach zajmowanych obecnie przez Muzeum (jeden z herbem Starykoń Wielopolskich, a drugi wykonany z kamienia kararyjskiego).

Sala Rycerska z manierystycznym kominkiem Komorowskich, ok. 1617. Fot. BW

Po zwiedzeniu ekspozycji muzealnej wychodzimy na krużganek pierwszego piętra, skąd możemy podziwiać z nowej perspektywy widok dziedzińca i rezydencji, i udajemy się do największego i najbardziej reprezentacyjnego pomieszczenia zamku, jakim jest sala rycerska 3 w centralnej części skrzydła zachodniego. Kiedyś odbywały się tutaj bale i przyjęcia, wydawane przez właścicieli zamku na cześć przybywających do Suchej znakomitych gości, dziś sala ta jest widownią kameralnych koncertów i uroczystości miejskich, a także miejscem zjazdów, sympozjów i konferencji. We wnętrzu szczególną uwagę zwraca bardzo cenny, manierystyczny kominek, ufundowany w 1617 r. przez Piotra Komorowskiego, obiekt unikatowy w skali kraju, do dzisiaj – co warto podkreślić – użytkowany. Wykonany z piaskowca magurskiego i bogato zdobiony, nawiązuje w swoim kształcie do łuku triumfalnego, co miało podkreślać dostatek i społeczną pozycję fundatora. W górnej części kominka możemy oglądać kartusze z herbami: Piotra Komorowskiego (Korczak, po lewej) i jego żony, Katarzyny z Przerębskich (Nowina, po prawej), wraz z inskrypcjami: PK HL YO SO (Piotr Komorowski, hrabia liptowski i orawski, starosta oświęcimski) i KK HL YO SO (Katarzyna Komorowska, hrabina liptowska i orawska, starościna oświęcimska). Na wschodniej ścianie sali, ponad wyjściem na krużganek, wiszą cztery portrety wybitnych przedstawicieli rodów, w których władaniu znajdował się zamek. Są to (od lewej): Kasper Castiglione-Suski, Piotr Komorowski, Jan Wielopolski oraz Aleksander Branicki. Obrazy namalował suski artysta Rafał Lenart (w przypadku portretów Suskiego i Branickiego są to jego autorskie dzieła, w przypadku Komorowskiego i Wielopolskiego – kopie starszych przedstawień nieznanymi artystami).

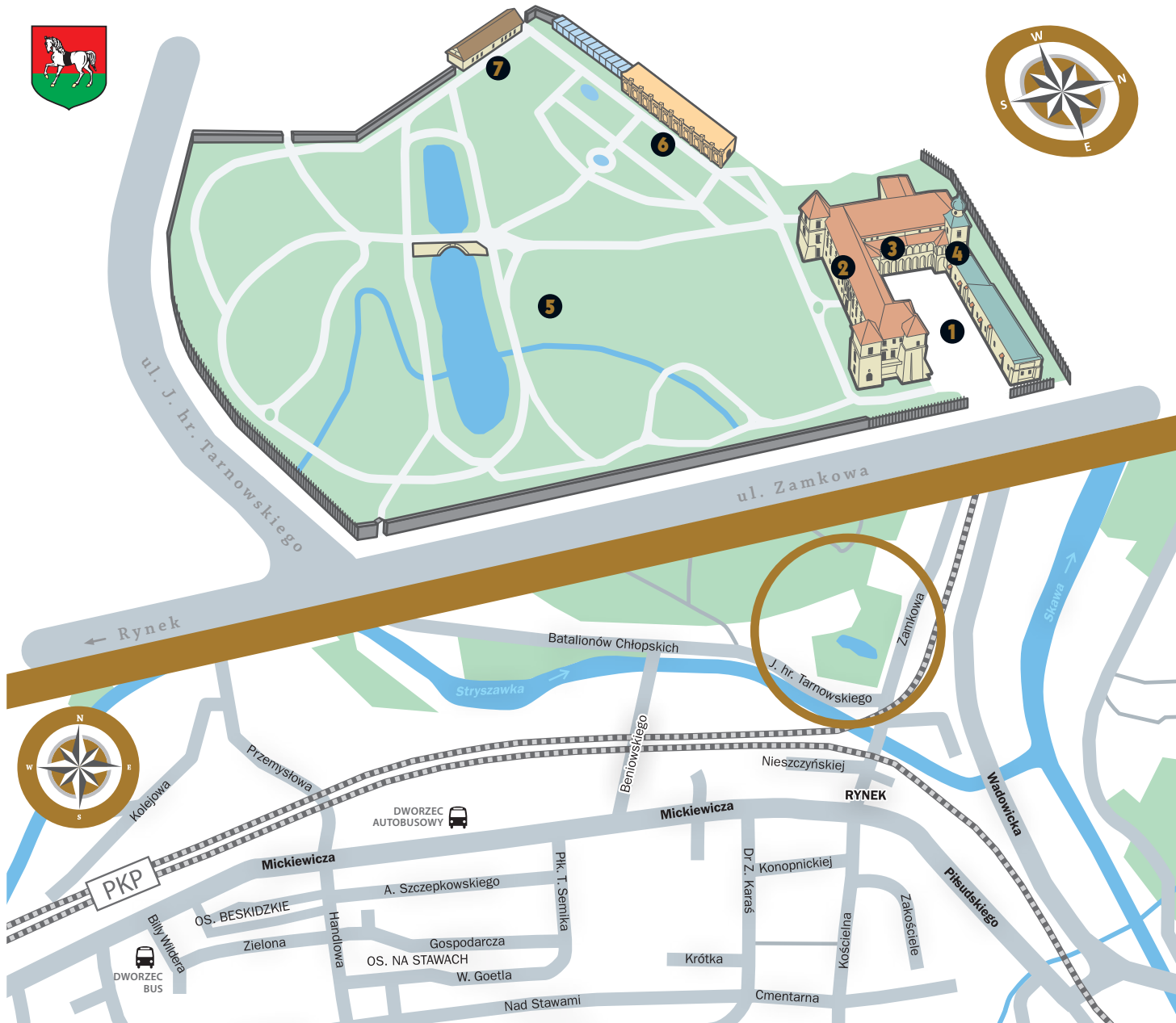

Widok na wieżę zegarową zamku, mieszczącą kaplicę pw. św. Piotra Apostoła. Fot. BW

Zsali rycerskiej można przejść do kilku sąsiednich pomieszczeń, wykorzystywanych jako pomieszczenia ekspozycyjne dalszych wystaw organizowanych pod egidą Muzeum Miejskiego, a także do Galerii Sztuki „Zamek”, prowadzonej przez Miejski Ośrodek Kultury.

Wracamy na krużganek i kierujemy się w lewo do pomieszczenia wewnątrz wieży zegarowej, które pełni funkcję kaplicy zamkowej 4. Także i ta część zamku wiąże się z osobą Piotra Komorowskiego, który ufundował kaplicę w okresie renesansowej rozbudowy rezydencji w 1. poł. XVII w. i poświęcił swojemu patronowi, św. Piotrowi Apostołowi. We wnętrzu ołtarzowej, w której początkowo znajdował się wizerunek przedstawiający ukrzyżowanie św. Piotra, mieści się dzisiaj XIX-wieczny obraz „Złożenie do grobu”, pędzla krakowskiego artysty Wojciecha Grzywińskiego, nawiązujący do stylistyki późnego renesansu. Najcenniejszym elementem kaplicy jest odsłonięta fragmentarycznie polichromia, przedstawiająca Tajemnicę Mszy Świętej według Żywota Pana Jezusa, będąca jednym z niewielu zachowanych przykładów późnogotyckiego malarstwa ściennego w Polsce. Poszczególne sceny są podzielone na dekoracyjne kwatery, zdobione ornamentem i opatrzone odpowiednimi sentencjami staropolskimi.

Kaplica zamkowa została odnowiona w latach 2000-2002 przez Gminę Sucha Beskidzka przy wsparciu finansowym Urzędu Marszałkowskiego Województwa Małopolskiego. Dziś jest nie tylko interesującym obiektem dla turystów, ale pełni ponownie swoją funkcję liturgiczną - podczas niektórych świąt kościelnych oraz przy okazji miejskich uroczystości odprawiane są tutaj msze święte.

ZESPÓŁ ZAMKOWO-PARKOWY

1	Dziedziniec	5	Park
2	Muzeum Miejskie	6	Oranżeria
3	Sala rycerska	7	„Domek Ogrodnika”
4	Kaplica zamkowa		

Park zamkowy z widokiem na południową elewację zamku. Fot. BW

Po zwiedzeniu pomieszczeń zamkowych wracamy na parter, do holu Muzeum i opuszczamy budynek drzwiami południowymi, prowadzącymi na teren parku zamkowego 5. Niegdyś było to ulubione miejsce spacerów właścicieli Suchej, ich gości oraz rodzin, a dzisiaj – wszystkich mieszkańców miasta i przybywających tu turystów. Dzieje parku wiążą się ściśle z dziejami samego zamku. Prawdopodobnie już w czasach Kaspra Suskiego w bezpośrednim sąsiedztwie dworu obronnego znajdował się renesansowy ogród, przekształcony później, na początku XVIII w., zgodnie z panującą ówczesnie modą, w ogród barokowy, tzw. „francuski”, o czym świadczy zachowany do dzisiaj symetryczny układ alejek przed południową elewacją zamku. Wtedy to także, w ramach przekształceń, które objęły cały zespół zamkowo-parkowy za czasów Anny Konstancji z Lubomirskich Wielopolskiej (z drugiego małżeństwa – Małachowskiej), powstał wydłużony staw, równoległy do elewacji. Obecny kształt parku zamkowego pochodzi z połowy XIX w. Wówczas ogromną popularność zyskiwały parki krajobrazowe tzw. „angielskie”, które w przeciwieństwie do dokładnie rozplanowanych, geometrycznych parków „francuskich” cechowały się dużą swobodą rozmieszczenia drzew i krzewów, co miało wywołać wrażenie „dzikości” i naturalności przyrody. Podkreśleniem romantycznego charakteru takich parków były też bardzo często dodatkowe elementy małej architektury, której przykładem w parku suskim jest arkadowy mostek nad stawem, malowniczo wpisany w otoczenie.

Spacerując parkowymi alejkami zwróćmy uwagę na to, jak prezentuje się zamek od tej właśnie strony. Widzimy dwupiętrowe skrzydło południowe, zamknięte po obu stronach dwoma bliźniaczymi, wysuniętymi nieco przed elewację wieżami. Zostały one wzniesione na początku XVIII w., gdy panią na zamku była wspomniana już wyżej Anna Konstancja z Lubomirskich.

Park zamkowy wiosną. W tle oranżeria. Fot. BW

Od strony północno-zachodniej park łączy się w naturalny sposób z lasem pokrywającym opadające ponad zamek stoki góry Jasień. Tuż pod skarpą leśną wznosi się charakterystyczny, ceglany budynek – to neogotycka oranżeria 6, wzniesiona na miejscu wcześniejszej w latach sześćdziesiątych XIX w. Oranżeria pełniła funkcję ogrodu zimowego, uprawiano w niej także egzotyczne gatunki roślin, m.in. rośliny cytrusowe, których owoce sprzedawano następnie na rynku krakowskim, ponoć trafiały nawet na dwór królewski. Naprzeciwko budynku oranżerii można obejrzeć dwa niewielkie stawki – oczka wodne, w których zwracają uwagę żywo ubarwione, ozdobne gatunki ryb.

Niedaleko oranżerii, bezpośrednio przy murze ograniczającym zespół zamkowo-parkowy od strony wschodniej, wznosi się charakterystyczny, wydłużony, otynkowany na biało budynek, nakryty ładnym, wysokim dachem siodłowym, krytym gontem. To tzw. „Domek Ogrodnika” 7 z przełomu XVIII i XIX w., jeden z zachowanych obiektów, tworzących niegdyś gospodarcze zaplecze zamku.

Domek Ogrodnika, mieszczący Dział Regionalny Muzeum Miejskiego Suchej Beskidzkiej. Fot. BW

Ekspozycja etnograficzna w Domku Ogrodnika. Fot. Archiwum MMSB

W „Domku Ogrodnika”, w którego wnętrzu zwraca uwagę drewniany belkowany strop, od 1996 r. działała Izba Regionalna Towarzystwa Miłośników Ziemi Suskiej, stanowiąca od 2009 r. dział etnograficzny Muzeum Miejskiego (zwiedzanie z przewodnikiem Muzeum). Można tu obejrzeć interesującą ekspozycję, poświęconą kulturze materialnej i duchowej Górali Babiogórskich i Żywieckich, grup etnograficznych, zamieszkujących okolice Suchej.

Z wiedząc ekspozycję obejrzymy m.in. zaaranżowane wnętrze chaty z przeł. XIX i XX w., z komorą i izbą mieszkalną, w których prezentowane są rozmaite sprzęty domowe i narzędzia codziennego użytku wraz z tzw. „kąciem gospodyni”, w którym zebrano szereg narzędzi służących do pracy w kuchni i przygotowywania pożywienia. Dalsza część wystawy poświęcona jest najbardziej popularnym zajęciom, którymi zajmowała się przed laty okoliczna ludność. I tak mamy okazję zapoznać się z rekonstrukcją szafasu pasterskiego wraz wyposażeniem, narzędziami niezbędnymi przy obróbce włókna z dwustuletnim warsztatem tkackim na czele, sprzętami do obróbki drewna, a także przyrządami do pracy na roli. Znajduje się tu także częściowo zrekonstruowana kuźnia z 1. poł. XIX w., przeniesiona z Zawoi. Nie zabrakło również miejsca dla przydrożnej kapliczki, będącej przykładem małej architektury sakralnej, tak bardzo rozpowszechnionej w regionie babiogórskim. Uzupełnieniem ekspozycji są przykłady rękodzieła ludowego z Suchej i okolic, na czele ze słynnymi drewnianymi zabawkami, ośrodkiem produkcji których pozostaje do dziś sąsiadująca z Suchą Stryszawa oraz przykładami rzeźb i obrazów lokalnych twórców.

Zamek. Widok od strony parku na południową elewację obiektu. Fot. BW

Właścicielami zamku w Suchej byli przedstawiciele wybitnych polskich rodów szlacheckich. Fundatorem dworu obronnego, który dał początek późniejszej efektownej rezydencji, był krakowski złotnik, **Kasper Castiglione-Suski**, syn Mikołaja Castiglione, włoskiego budowniczego i architekta, pracującego m.in. przy renesansowej przebudowie zamku królewskiego na Wawelu. Kasper wystarał się o polskie szlachectwo, zakupił Suchą od Stanisława Słupskiego (swojego przyszłego teścia) i przyjął od swej nowej posiadłości polskie nazwisko.

W 1. poł. XVII w. zamek należał do **Komorowskich** – Piotra, jego bratanka Krzysztofa i córki tego ostatniego Krystyny Komorowskiej. Wówczas został rozbudowany i stał się centrum „państwa suskiego”, prywatnego kompleksu dóbr szlacheckich, utrwalając odtąd na długo swoją rolę jako centrum administracyjnego, kulturalnego i gospodarczego okolicy.

Najdłużej, bo niemal przez dwa stulecia (od 2. poł. XVII do poł. XIX w.) panami na Suchej byli **Wielopolscy**, wśród których największą sławę zyskał Jan Wielopolski, kanclerz

Widok na południowo-wschodnią część zamku z krużganków. Fot. BW

wielki koronny na dworze króla Jana III Sobieskiego. Dla samej Suchej natomiast najbardziej zasłużyła się jego synowa, Anna z Lubomirskich Wielopolska (z drugiego małżeństwa – Małachowska), znakomita administratorka i gospodyni powierzonego sobie majątku, ale równocześnie kobieta twardej ręki, do dziś ponoć odwiedzająca nocą swoje włości jako tajemnicza Biała Dama suskiego zamku.

Od połowy XIX w. zamek suski należał do **Branickich** – Aleksandra i Władysława. Aleksander Branicki zgromadził w Suchej wspaniały zbiór biblioteczno-muzealny, będący jedną z najbogatszych tego typu kolekcji na ziemiach dawnej Rzeczypospolitej. Niestety uległa ona rozproszeniu (a w znacznej części – zniszczeniu) podczas ostatniej wojny i bezpośrednio po niej.

Ostatnim prywatnym właścicielem suskiej rezydencji w latach bezpośrednio poprzedzających II wojnę światową był **Juliusz Tarnowski**, który odziedziczył ją po matce, Annie, córce Władysława Branickiego.

Krużganki. Fot. BW

Alejka w parku zamkowym. Fot. BW

Tekst i koncepcja serii: Marcin Leśniakiewicz

Redakcja: Barbara Woźniak

Opracowanie graficzne: Maciej Hojda

Zdjęcia: Barbara Woźniak (BW), Adam Wróbel (AW),
Monika Spyrka (MS)

Wydawca:

**muzeum
miejskie**

Suchej Beskidzkiej

Muzeum Miejskie Suchej Beskidzkiej
ul. Zamkowa 1, 34-200 Sucha Beskidzka
www.muzeum.sucha-beskidzka.pl
e-mail: muzeum@sucha-beskidzka.pl
tel./fax 33 874 26 05

Zwiedzanie:

w sezonie od 1 maja do 31 października:
wt.–pt. od 8.00 do 16.00, sb.–ndz. od 9.00 do 17.00,
w poniedziałki nieczynne

poza sezonem: od 1 listopada do 30 kwietnia:
wt.–sb. od 8.00 do 16.00,
w niedziele i poniedziałki nieczynne

Uwaga: Ostatnie wejście zwiedzających następuje
pół godziny przed zamknięciem ekspozycji.

Dział Informacji, Edukacji i Promocji: Punkt Informacji Turystycznej:
tel. 33 874 26 05 wew. 21,
it@sucha-beskidzka.pl, rezerwacje@sucha-beskidzka.pl

ISBN 978-83-937602-3-7 ISBN 978-83-937602-0-6 (cała seria)

Na okładce: Wieża zegarowa zamku. Fot. BW

Wydanie dofinansowane przez:

FUNDACJA
BRE BANKU

Burmistrz Miasta
Sucha Beskidzka

**muzeum
miejskie**
Suchej Beskidzkiej